

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КИДКІВ ГАНДБОЛІСТАМИ РІЗНОГО АМПЛУА КОМАНД І ЛІГИ УКРАЇНИ

Свіричук Наталія¹, Вознюк Тетяна¹, Стасюк Іван², Дмитренко Світлана¹

¹Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

² Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Анотація

У статті представлено результати дослідження змагальної діяльності гравців чоловічих гандбольних команд І ліги України. *Актуальність.* Аналіз наукових досліджень, проведених фахівцями з гандболу показує, що вони стосувалися в основному команд вищої кваліфікації, вивчення показників ігрової діяльності чоловічих команд першої ліги України доповнить існуючі дані та буде сприяти посиленню наукової складової в системі підготовки кваліфікованих гандболістів. **Мета** дослідження – визначення та аналіз кількісних та якісних показників виконання позиційних кидків у процесі змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів різних ігрових амплуа. *Матеріал і методи дослідження:* Аналізувалися змагальні показники гравців різного амплуа, які брали участь у чемпіонаті України з гандболу серед команд І ліги (n=20 ігор). *Результати роботи.* Позиційні кидки (удари по воротах) є одним з визначальних показників ефективності змагальної діяльності в командних ігрових видах спорту. Спостерігається певна тенденція у виконанні кидків з різних позицій, яка вказує на особливості гри гандболістів окремого амплуа. Аналіз наукових і методичних джерел свідчить, що отримані нами дані є новими для вивчення змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів, що представляють команди І ліги України. *Ключові висновки.* Для крайніх гравців характерно виконання кидків з кута майданчика (з ефективністю 58,8%), у лінійних переважають кидки з 6-ти метрів (у середньому 17 разів за гру), найбільш різноманітний асортимент кидків притаманний напівсереднім гравцям (разом кидків з 6-ти, 7-ми і 9-ти метрів у

Efficiency of throws performed by handball players of different roles of teams and leagues of Ukraine

*Natalia Svirschuk,
Tetiana Vozniuk,
Stasiuk Ivan,
Dmytrenko Svitlana*

Abstract

The article presents the results of a study of the competitive activity of players of men's handball teams of the First League of Ukraine. **Topicality.** The analysis of scientific research conducted by handball specialists shows that they mainly concerned highly qualified teams, the study of performance indicators of the men's teams of the first league of Ukraine will complement the existing data and will contribute to the strengthening of the scientific component in the training system of qualified handball players. **The purpose** of the research is to determine and analyze the quantitative and qualitative indicators of the execution of positional throws in the process of competitive activity of qualified handball players of various playing roles. **Research material and methods:** The competitive performance of players of various roles who participated in the Ukrainian handball championship among teams of the 1st league (n = 20 games) was analyzed. **Work results.** Positional shots (hits on the goal) are one of the determining indicators of the effectiveness of competitive activity in team sports. A certain trend is observed in the execution of throws from different positions, which indicates the peculiarities of the game of handball players of a particular role. The analysis of scientific and methodical sources shows that the data we received are new for the study of the competitive activity of qualified handball players representing teams of the First League

II. Науковий напрям

середньому 30 разів з ефективністю в 60%). Рідше за інших виконувати позиційні кидки приходить розігруючим гравцям (у середньому 8 кидків за гру з ефективністю 37,5%).

of Ukraine. **Key findings.** Throws from the corner of the court are typical for extreme players (with an efficiency of 58.8%), linemen are dominated by throws from 6 meters (an average of 17 times per game), the most diverse assortment of throws is characteristic of semi-average players (a total of throws from 6, 7th and 9th meters on average 30 times with an efficiency of 60%). The point guards have to make positional throws less often than others (an average of 8 throws per game with an efficiency of 37.5%).

Ключові слова: гандбол, позиційні кидки, ефективність виконання, модельні показники

Keywords: handball, positional throws, performance efficiency, model indicators

Постановка проблеми. Контроль є одним із дієвих інструментів управління спортивним колективом на всіх етапах багаторічного удосконалення [5, 7, 14]. В спортивних іграх предметом контролю виступають як обсяги виконаної роботи та величина і спрямованість тренувального навантаження, так і показники підготовленості спортсменів [8, 9, 16]. Однак, якщо за показниками функціональної, фізичної, техніко-тактичної або психологічної підготовленості ми можемо судити про ефективність лише певного виду підготовки, то показники змагальної діяльності виступають інтегральним джерелом інформації щодо такого висновку.

Однією з особливостей гандболу є чіткий розподіл гравців у нападі за ігровим амплуа, зазвичай означена розстановка є сталою, адже кожна позиція відбиває індивідуальні риси спортсмена [17, 18, 20]. Отже, визначення кількісних і якісних показників виконання кидків з певних частин ігрового майданчика кваліфікованими гандболістами може стати одним із складників модельних характеристик змагальної діяльності гравців різного амплуа.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення особливостей змагальної діяльності залишається одним з основних напрямків досліджень фахівців з різних командних ігрових видів спорту. Зокрема, В.М. Костюкевич за результатами таких досліджень розробив модельні показники гравців у хокеї на траві та футболі [6], так само авторами були створені модельні змагальні показники в баскетболі [2, 4], волейболі [15], гандболі [1, 3, 13], хокеї [10] та інших ігрових видах спорту. Спостереження за змагальною діяльністю юних баскетболістів дало змогу О.М. Івченко розробити критерії технічної підготовленості [4], О.О. Мітова вивчаючи цю проблему в своїх дослідженнях довела необхідність опиратися на показники змагальної діяльності при проведенні контролю за різними видами підготовленості [8]. А.Скарбалюс [11] на основі аналізу статистичних даних змагань визначив особливості чоловічого світового й європейського гандболу. Дисертаційне дослідження В.О. Тищенко було присвячене теоретико-методологічним основам системи контролю тренувальної та змагальної діяльності команд високої кваліфікації з гандболу [12].

II. Науковий напрям

Таким чином, фахівцями визначено, що аналіз змагальної діяльності може застосовуватися для внесення корекцій у план підготовки спортсменів, моделювання та прогнозування майбутніх результатів окремих гравців, з'ясування об'єктивних критеріїв підготовленості тощо [5, 8, 19, 21 та ін.]. Водночас, аналіз наукових досліджень, проведених фахівцями з гандболу показує, що вони стосувалися в основному команд вищої кваліфікації, вивчення показників ігрової діяльності чоловічих команд першої ліги України доповнить існуючі дані та буде сприяти посиленню наукової складової в системі підготовки кваліфікованих гандболістів.

Зв'язок дослідження з науковими темами, планами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського на 2021-2025 рр. «Організаційно-методичні засади програмування тренувального процесу кваліфікованих та висококваліфікованих спортсменів» (номер державної реєстрації 0121U109550).

Метою нашого дослідження було визначення та аналіз кількісних та якісних показників виконання позиційних кидків у процесі змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів різних ігрових амплуа.

Матеріал і методи дослідження. Аналізувалися змагальні показники гравців різного амплуа, які брали участь у чемпіонаті України з гандболу серед команд I ліги (n=20 ігор). У спеціально розроблених протоколах спостереження фіксувалися показники виконання кидків у ворота з різних місць майданчика (кидки з кута, з 6, 7 та 9 м) в іграх рівних суперників. У таблицю вносилися кількісні показники виконання кидків, якщо середній показник переважав 1.

У дослідженні використані такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; педагогічне спостереження; стенографічний запис; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Проаналізувавши 20 ігор гандбольних команд чемпіонату України (I ліга) в одному сезоні змагань ми визначили кількісні та якісні показники позиційних кидків польових гравців. Отримані дані наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники змагальної діяльності гандболістів команд I ліги чемпіонату України (за результатами 20 ігор)

Амплуа гравців	показники	Кидки з кута	Кидки з 6 м	Кидки з 7 м	Кидки з 9 м	Усього
Розігруючий (n=12)	кинуто		5,0		3,0	8,0
	реалізовано		2,0		1,0	3,0
	у %		40,0		33,3	37,5
Лінійний (n=10)	кинуто		17,0			17,0
	реалізовано		10,0			10,0

II. Науковий напрям

	у %		58,8			58,8
Крайні (n=22)	кинуто	14,0				14,0
	реалізовано	8,0				8,0
	у %	58,8				58,8
Напівсередні (n=21)	кинуто		12,0	4,0	14,0	30
	реалізовано		9,0	3,0	6,0	18
	у %		75,0	75,0	42,8	60,0
Разом	кинуто	14,0	34,0	4,0	17,0	69,0
	реалізовано	8,0	21,0	3,0	7,0	39,0
	у %	58,8	61,7	75,0	41,2	56,5

З даних табл. 1 можемо побачити, що спостерігається певна тенденція у виконанні кидків з різних позицій, яка вказує на особливості гри гандболістів окремого амплуа. Зокрема, крайні гравці відповідно до свого розташування на майданчику атакують ворота лише з кутів, а лінійні, знаходячись як найближче до воріт на 6-метровій лінії, посилають м'яч саме з цієї відстані. При цьому, як крайні, так і лінійні мають у середньому однакові якісні показники реалізації кидків (58,8), а за кількісними показниками виконання кидків лідирують лінійні гравці, в середньому за гру вони виконують 17 кидків.

Розігруючі гравці виконують свої диригентські функції поодаль, кількість виконаних кидків за гру в них найменша – 8, але ж це і не їхнє основне завдання, в основному це кидки з 6-ти та 9-ти метрової відстані. Відсоток реалізації цих кидків також не високий – відповідно 40% і 33,3%, в середньому 37,5%, це можна пояснити тим, що розігруючий гравець зазвичай не високого росту, який володіє частіше швидкими, а не атлетичними рисами. Намагаючись атакувати ворота він вступає в протисторова з гравцями, що переважають його за ростом і статуєю, це й впливає на кількісно-якісні показники позиційних кидків.

Найбільш універсальним гравцем з огляду на виконання кидків у процесі ігрової діяльності є напівсередній. Саме він за гру виконує найбільше (в середньому 30 разів) різноманітних кидків, окрім кидків з кута майданчика. В нього і найвищий відсоток реалізації кидків – у середньому 60%.

Дискусія. Позиційні кидки (удари по воротах) є одним з визначальних показників ефективності змагальної діяльності в командних ігрових видах спорту. Вони представлені предметом дослідження в наукових працях багатьох авторів [2, 4, 6, 12, 13 та ін.]. Результатом нашого дослідження є підтвердження того, що кількісно-якісні показники кидків відбивають особливості гри гравців різних амплуа.

Аналіз наукових і методичних джерел свідчить, що отримані нами дані є новими для вивчення змагальної діяльності кваліфікованих гандболістів, що

представляють команди І ліги України. Склад цих команд зазвичай представлений переважно гравцями-студентами та школярами випускних класів, тому дані можуть служити модельними характеристиками для гандболістів саме такої кваліфікації та вікового діапазону. Кількісно-якісні показники позиційних кидків під час ігор доповнюють існуючі дані змагальної діяльності в гандболі, визначені іншими авторами [1, 3, 7, 9, 11 та ін.].

Висновки. Спостереження за змагальною діяльністю кваліфікованих гандболістів з наступним статистично-математичним аналізом показників виконання дистанційних кидків по воротам є підставою для підтвердження думки щодо специфіки гри гравців різних амплуа. Зокрема, для крайніх гравців характерно виконання кидків з кута майданчика (з ефективністю 58,8%), у лінійних переважають кидки з 6-ти метрів (у середньому 17 разів за гру), найбільш різноманітний асортимент кидків притаманний для напівсередніх (разом кидків з 6-ти, 7-ми і 9-ти метрів у середньому 30 разів з ефективністю в 60%). Рідше за інших виконувати позиційні кидки приходиться розігруючим гравцям (у середньому 8 кидків за гру з ефективністю 37,5%).

З'ясовано, що за час гри в середньому з кутів майданчика гравцями команд І ліги України виконується 14 кидків з ефективністю 58,8%, з 6 метрової відстані кількість кидків становить 34 рази, а їх ефективність у середньому 61,7%. Кількісний показник кидків з 7-ми метрів в середньому відповідає в середньому 4 кидки за гру, однак відсоток їх реалізації найвищий – 75%. У межах 9-и метрової лінії виконується в середньому 17 кидків, ефективність цих кидків складає 41,2%.

Список літературних джерел

1. Бріскін Ю., Пітин М., Білик О. (2016). Перспективи вдосконалення виконання технічних дій кваліфікованими гандболістами. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2.18-9.
2. Вознюк Т.В. (2017). Модельні показники дистанційних і штрафних кидків висококваліфікованих баскетболістів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. Вінниця. 225-231
3. Дорошенко Е.Ю., Сердюк Д.Г., Мітова О.О. (2016). Удосконалення техніко-тактичних дій висококваліфікованих гандболістів : проблеми, пошуки, шляхи вирішення : монографія. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД. 312 с.
4. Івченко О.М. (2019). Комплексний контроль підготовленості баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки [дисертація]. Дніпро. 327 с.
5. Костиюкевич В.М., Врублевський Є.П., Вознюк Т.В. (2017). Теоретико-

References

1. Briskin Yu., Pitin M., Bilik O. (2016). Perspektivi vdoskonalennia vikonannia tekhnichnikh dij kvalifikovanimi gandbolistami. *Sportivnij visnik Pridniprov'ia*. 2.18-9.
2. Vozniuk T.V. (2017). Model'ni pokazniki distancijnikh i shtrafnikh kidkiv visokokvalifikovanih basketbolistiv. *Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacii: zbirnik naukovikh prac'*. Vinnicia. 225-231
3. Doroshenko E.Yu., Serdiuk D.G., Mitova O.O. (2016). Udoskonalennia tekhniko-taktichnikh dij visokokvalifikovanih gandbolistiv : problemi, poshuki, shliakhi virishennia : monografiia. Zaporizhzhia : TOV «LIPS» LTD. 312 s.
4. Ivchenko O.M. (2019). Kompleksnij kontrol' pidgotovlenosti basketbolistiv na etapi poperedn'oi bazovoi pidgotovki [disertaciia]. Dnipro. 327 s.
5. Kostiukevich V.M., Vrublevskij Ye.P., Vozniuk T.V. (2017). Teoretiko-

- методичні основи контролю у фізичному вихованні та спорті: монографія. Вінниця: ТОВ «Планер». 218 с.
6. Костюкевич В.М. (2012). Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту: автореф.дис. доктора. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. НУФВСУ. К. 44 с.
 7. Кубраченко А.Г., Ткачук В.Г., Голуб В.П. (2013). Система підготовки гандболістів. К. : Київдрук, 556 с.
 8. Мітова О.О. (2021). Теоретико-методичні основи контролю в командних спортивних іграх в процесі багаторічного вдосконалення. Дисертація. доктора. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. НУФВСУ. К. 595 с.
 9. Приступа Є.Н., Тищенко В.О. (2016). Стан проблеми контролю тренувальної та змагальної діяльності в системі підготовки команд високої кваліфікації з гандболу. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 4 (26). 39–49.
 10. Сereбряков О. (2017). Застосування індивідуальних техніко-тактичних дій у змагальній діяльності гравцем-захисником у хокеї на льоду. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 4. 41-46.
 11. Скарбалюс А. (2000). Особенности мужского мирового и европейского гандбола. *Наука в олимпийском спорте*. 2.68-72.
 12. Тищенко В.О. (2017). Теоретико-методологічні основи системи контролю тренувальної та змагальної діяльності команд високої кваліфікації з гандболу : дис. ... доктора. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.01 / Львівський державний університет фізичної культури. Львів. 698 с.
 13. Чапенко В.О., Гусак О.Ю., Дорошенко Е.Ю. (2006). Технічні дії в гандболі. Запоріжжя: ЗНУ. 96 с.
 14. Цыганок В. И. (2000). Организация, управление и планирование подготовки высококвалифицированных спортсменов по гандболу. Запоріжжя : ЗДУ. 24 с.
 15. Shchepotina N.Iu. (2014). Model'ni kharakteristiki pidgotovlenosti ta zmagal'noi diial'nosti kvalifikovanih volejbolistok. *Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacji*. 18(2). 239-246.
 16. Kostyukevich V.M. (2012). Teoretichni ta metodichni osnovi modeliuвання trenuval'nogo procesu sportsmeniv igrovikh vidiv sportu: avtoref.dis. doktora. nauk z fiz. vikhovannia i sportu: 24.00.01. NUFVSU. K. 44 s.
 17. Kubrachenko A.G., Tkachuk V.G., Golub V.P. (2013). Sistema pidgotovki gandbolistiv. K. : Kiivdruk, 556 s.
 18. Mitova O.O. (2021). Teoretiko-metodichni osnovi kontroliu v komandnikh sportivnikh igrakh v procesi bagatorichnogo vdoskonalennia. Disertaciia. doktora. nauk z fiz. vikhovannia i sportu: 24.00.01. NUFVSU. K. 595 s.
 19. Pristupa Ie.N., Tishchenko V.O. (2016). Stan problemi kontroliu trenuval'noi ta zmagal'noi diial'nosti v sistemi pidgotovki komand visokoi kvalifikacii z gandbolu. *Fizichna aktivnist', zdorov'ia i sport*. 4 (26). 39–49.
 20. Serebriakov O. (2017). Zastosuvannia individual'nikh tekhniko-taktichnikh dij u zmagal'nij diial'nosti gravcem-zakhisnikom u khokei na l'odu. *Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu*. 4. 41-46.
 21. Skarbalius A. (2000). Osobennosti muzhskogo mirovogo i evropejskogo gandbola. *Nauka v olimpijskom sporte*. 2.68-72.
 22. Tishchenko V.O. (2017). Teoretiko-metodologichni osnovi sistemi kontroliu trenuval'noi ta zmagal'noi diial'nosti komand visokoi kvalifikacii z gandbolu : dis. ... doktora. nauk z fizichnogo vikhovannia ta sportu : 24.00.01 / L'vivskij derzhavnij universitet fizichnoi kul'turi. L'viv. 698 s.
 23. Capenko V.O., Gusak O.Iu., Doroshenko E.Iu. (2006). Tekhnichni dii v gandboli. Zaporizhzhia: ZNU. 96 s.
 24. Cyganok V. I. (2000). Organizaciia, upravlenie i planirovanie podgotovki vysokokvalificirovannykh sportsmenov po gandbolu. Zaporizhzhia : ZDU. 24 s.
 25. Shchepotina N.Iu. (2014). Model'ni kharakteristiki pidgotovlenosti ta zmagal'noi diial'nosti kvalifikovanih volejbolistok. *Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacji*. 18(2). 239-246.

- 15.Щепотіна Н.Ю. (2014). Модельні характеристики підготовленості та змагальної діяльності кваліфікованих волейболісток. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 18(2). 239-246.
- 16.Acsinte E., Alexsandru A. (2007). Physical condition in high performance team handball. *European handball periodical. Austria. Vien*. 2-12.
- 17.Clanton Reita, Dwight Mary Phyl. (2013). Team Handball: Steps to Success. P. 268.
- 18.Dencikowska A. (2012). Piłkareczna. WSP Rzeszów: Miekka. 192 p.
- 19.Garcia J., Sabido R., Barbado D., Moreno F. (2013). Analysis of the relation between throwing speed and throwing accuracy in team handball according to instruction. *European Journal of Sport Science*. 13(2). 149-154. DOI:10/1080/17461391.2011.606835.
- 20.Robertson Sam, Gupta Ritu & McIntosh Sam (2016). A method to assess the influence of individual player performance distribution on match outcome in team sports. *Journal of Sports Sciences*. 34 (19). 1893-1900.
- 21.Zhou Xianjiang Zong, Bin Wu Xianwu (2012). Researchon Development Mode of Foreign Competitive Basketball. *Physics Procedia*. 33.2064-2069
- 16.Acsinte E., Alexsandru A. (2007). Physical condition in high performance team handball. *European handball periodical. Austria. Vien*. 2-12.
- 17.Clanton Reita, Dwight Mary Phyl. (2013). Team Handball: Steps to Success. P. 268.
- 18.Dencikowska A. (2012). Piłkareczna. WSP Rzeszów: Miekka. 192 p.
- 19.Garcia J., Sabido R., Barbado D., Moreno F. (2013). Analysis of the relation between throwing speed and throwing accuracy in team handball according to instruction. *European Journal of Sport Science*. 13(2). 149-154. DOI:10/1080/17461391.2011.606835.
- 20.Robertson Sam, Gupta Ritu & McIntosh Sam (2016). A method to assess the influence of individual player performance distribution on match outcome in team sports. *Journal of Sports Sciences*. 34 (19). 1893-1900.
- 21.Zhou Xianjiang Zong, Bin Wu Xianwu (2012). Researchon Development Mode of Foreign Competitive Basketball. *Physics Procedia*. 33.2064-2069

DOI: 10.31652/2071-5285-2022-13(32)-222-228

Відомості про авторів:

Свіричук Н. С.; orcid.org/0000-0001-6997-1778; razumashka83@bigmir.net; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.

Вознюк Т. В.; orcid.org/0000-0002-5951-7333; tv_vinnitsa@ukr.net; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.

Стасюк І. І.; orcid.org/0000-0002-4504-5902; stasiuk.ivan@kpnu.edu.ua; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300, Україна.

Дмитренко С. М.; orcid.org/0000-0001-5934-4893; sdmitrenko73@gmail.com; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.